

поєднує в собі інформаційно-освітню, архітектурно-просторову, соціально-психологічну та реабілітаційно-освітню підструктури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Інклюзивне навчання. *Сайт МОН України*. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/inklyuzivne-navchannya> (дата звернення: 28.08.2023).
2. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ: ТОВ «Агентство Україна», 2019. 300 с.
3. Шокан А. Як працює інклюзія в українських університетах і чого їй бракує. URL: <https://socportal.info/ua/news/yak-realizuiut-inkliuziiu-v-ukrainskikh-universitetakh/> (дата звернення: 28.08.2023).

ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ШЛЯХОМ ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПРЕС-ДОСЛІДЖЕНЬ НА УРОКАХ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»

Думнич М. І.

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»*

Хом'як О. А.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та методик початкової освіти
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»*

Сучасна початкова освіта повинна бути спрямована на розвиток індивідуальних здібностей та життєвих компетентностей молодших школярів, які дозволять їм в майбутньому швидко пристосуватися до умов мінливого світу і забезпечать реалізацію особистісних та освітніх потреб [1, с. 287]. Адже, орієнтація освітнього процесу на самостійне оволодіння учнем знань, умінь використовувати їх під час вивчення певних тем у будь-якій галузі знань або у повсякденному житті є запорукою формування успішної особистості, здатної навчатися упродовж життя.

Учні молодшого шкільного віку допитливі і прагнуть до постійного пізнання нового через творчу активну перетворювальну діяльність. В окресленому аспекті, дослідницька діяльність є базовою складовою дослідницької компетентності, яка включає в себе цілий комплекс освітніх компетенцій, безпосередньо пов'язаних з розумовими, пошуковими, логічними, творчими процесами пізнання учнів і передбачає готовність та здатність учнем самостійно опановувати систему нових

знань у результаті зміщення смислового контексту діяльності від функціонального до перетворювального. Опановуючи навички дослідницької діяльності, дитина встановлює певні зразки «нових знань», формує власні правила і способи дій дослідницької поведінки та отримує певний особистісний досвід, що забезпечує формування комплексу дослідницьких умінь.

В умовах постійної модернізації та змін у початковій ланці освіти молодшому школяру важко оволодіти основними способами пізнання, засобами диференціації та узагальнення досвіду, зокрема причинно-наслідковими та часовими зв'язками, що негативно впливає на формування елементарних навичок проведення досліджень. Тому використання експрес-досліджень у навчальному середовищі є важливим та провідним напрямом діяльності, який забезпечує реалізацію компетентнісного та діяльнісного підходів в освіті, сприяє усвідомленню готовності та здатності самостійно опановувати та отримувати цілісні системи нових знань в освітньому процесі.

Проблемі формування компетентностей в учнів різного віку присвячені дослідження О. Антонової, І. Беха, В. Болотова, Н. Бібик, С. Бондара, Л. Ващенко, В. Вербицького, С. Вітвицької, Н. Волкової, О. Дубасенюк, І. Зязюна, Л. Маслак, О. Онопрієнко, О. Пометун, Л. Савлущинської, О. Савченко, Н. Сидорчук, С. Скворцової, Н. Софій, М. Пентилюка, Р. Шияна та ін. Науковці встановили, що сформовані та закріплені у молодшому шкільному віці компетентності дозволяють особистості успішно адаптуватися у соціумі.

Проблема формування дослідницької компетентності молодших школярів, у різних аспектах, розкрита у численних наукових працях: теоретичний аспект проблеми розкрито в працях С. Гончаренко, О. Ляшенко, Н. Ничкало та ін.; формування пізнавальних умінь учнів представлено у дослідницьких роботах В. Андреева, Ю. Бабанського, П. Підкасистого, О. Савченко, А. Усової та ін.; питання організації дослідницької діяльності учнів досліджували В. Алфімов, В. Кларін, Л. Левченко, Н. Недодатко, О. Павленко, Г. Пустовіт та ін.; проблема формування дослідницьких умінь висвітлювалася у наукових дослідженнях С. Величко, І. Войтовича, С. Гайдука, Ю. Галатюка, А. Давиденка, Ю. Жука, М. Остапчука, ними зроблений значний внесок у розвиток шкільної освіти. У фундаментальних працях таких учених, як Т. Байбара, Н. Бібик, В. Бондар, А. Гладкова, Н. Голуб, Я. Кодлюк, В. Паламарчук, О. Савченко, Н. Семенова та ін. досліджувалася проблема організації та здійснення науково-дослідницької діяльності з молодшими школярами.

В освітньому процесі експрес-дослідження використовуються безсистемно – під час вивчення окремих тем чи розділів або містять чимало помилок в інструкціях, що у свою чергу унеможливує отримання правильного результату на основі якого дитина молодшого шкільного віку доводить висунуті припущення, часто є однотипними й не забезпечують розвиток поняттєвої сфери. Зазначене у цілому порушує динаміку формування дослідницької компетентності учнів початкових класів.

В динамічному освітньому середовищі експрес-дослідження доцільно розглядати як «прискорений» метод організації дослідницької діяльності, сутність

якого полягає у швидкому проведенні короткотривалих досліджень відповідно до запропонованої тематики вчителя. Цей метод має специфічні особливості, які забезпечують: швидкість виконання дослідження, його простоту, непереобтяженість певними видами діяльності учнів, відсутність необхідності у додатковому обладнанні тощо.

Сьогодні проводяться активно пошуки у розробленні та практичному використанні різноманітних форм експрес-досліджень в освітньому процесі початкової школи. Означена форма практичної діяльності підтримує допитливість учнів початкових класів, їхнє прагнення бути самостійними у пошуку нових знань та дає можливість сформуванню різних рівнів дослідницької компетентності (критичного, підвищеного, базового та творчого), що спричиняє зміну особистісних якостей учня, а саме – перехід від позиції учня-спостерігача до учня-дослідника. Зазначені перетворення відбуваються у наслідок постійного внутрішнього пошуку, в рамках якого для учня забезпечуються свобода вибору мети, способів та засобів її досягнення, орієнтація на діяльність, що закінчується рефлексією.

Інтегрований курс «Я досліджую світ» є предметною основою, який забезпечує формування дослідницької компетентності на мультидисциплінарному рівні. Імплементация Державного стандарту початкової освіти передбачає збільшення кількості навчального матеріалу, вивчення якого стає неможливим без використання практичних методів навчання. Навчання через дослідження в сучасній освітній практиці розглядається як один з ефективних способів пізнання навколишнього світу учнем.

Експрес-дослідження уможливають участь більшої частини учнів в їх проведенні. Наприклад, під час проведення уроку-екскурсії можна запропонувати до виконання певної системи експрес-досліджень, які повноцінно розкриватимуть навчально тему: «Які птахи живуть в околицях школи?», «Як зимують трави?», «Як покриває сніг земну поверхню?», «Як і чому люди прокладають стежки на території подвір'я?», «Скільки років дереву?» тощо. До них можна віднести не тільки емпіричні дослідження, які побудовані на спостереженнях та експериментах, але й теоретичні і, звичайно ж, фантастичні експрес-дослідження. Наприклад, для проведення фантастичних експрес-досліджень можна запропонувати наступні теми: «Архітектура майбутнього», «Неземні цивілізації», «Фантастичні рослини/тварини». Для цього потрібно лише окреслити коло навчальних проблем для збору матеріалу і, не затаюючи час, включити учнів до роботи.

Експрес-дослідження мають ряд переваг, на відміну від довготривалих чи фронтальних досліджень, а саме:

- швидкість виконання і економія часу;
- простота процесу дослідження, робить його доступним у проведенні на різних етапах уроку;
- відсутність необхідності в якому-небудь допоміжному обладнанні;
- не обтяжують діяльність школярів;
- містять проблемний характер запитань.

Отже, результатом експрес-досліджень є формування пізнавальних мотивів, нових знань і способів діяльності, формування системи дослідницьких умінь: пошукових, інформаційних, організаційних, оціночних.

ЛІТЕРАТУРА

1. Хом'як О.А. Формування ключових і предметних компетентностей молодших школярів засобами інноваційних технологій навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ». *Технології організаційно-управлінської та освітньої діяльності в початкових класах Нової української школи в умовах інтеграції України до Європейського Союзу* : монографія / авт. кол. : Красовська О.О., Максимчук Н.С., Міськова Н.М. та ін. ; за заг. ред. О. О. Красовська. Рівне : видавець О. Зень. 2023. С. 287-323.

ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ У СВІТЛІ СУЧАСНИХ ВИМОГ

Завацька Л. А.

*кандидат педагогічних наук, професор кафедри теорії і методики фізичного виховання та адаптивної фізичної культури
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»*

Гнітецька Т. В.

*кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент
Волинського національного університету імені Лесі Українки*

Лазарев А. С.

*здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»*

Подальший розвиток економічних і соціальних перетворень в суспільстві вимагає високо кваліфікованих фахівців. В державних нормативних документах (Законах України «Про освіту» (2013), «Про вищу освіту» (2017), Концепції розвитку освіти України на період 2015–2025 роки, Концепції Нової української школи (2016), нового професійного стандарту для вчителя початкових класів, вчителя закладу загальної середньої освіти та вчителя з початкової освіти (2020), Національній президентській програмі «Здорова Україна» (2021) тощо) наголошується, що головна увага в освіті має бути зосереджена на підготовці нового покоління працівників, підвищення їх загальної культури, професійної кваліфікації та соціального статусу до рівня, що відповідає сучасним вимогам